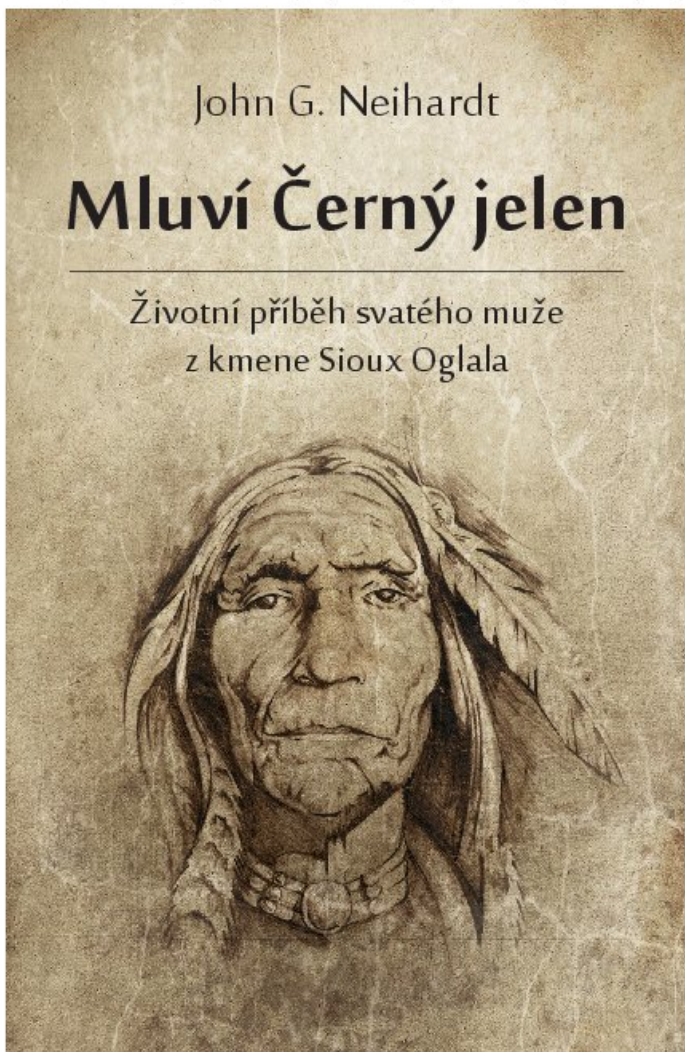

John G. Neihardt

Mluví Černý jelen

Životní příběh svatého muže
z kmene Sioux Oglala

MLUVÍ ČERNÝ JELEN

Mluví
Černý jelen

Životní příběh svatého muže
z kmene Sioux Oglala

jak jej vypráví

John G. Neihardt
(Planoucí duha)

VOLVOX GLOBATOR

John G. Neihardt
Mluví Černý jelen

Translation © Jan Ullrich
Copyright © 1932, 1959, 1972 by John G. Neihardt.
Copyright © 1961, 2008 by The John G. Neihardt Trust.
Published by arrangement with University of Nebraska Press
c/o McIntosh and Otis, Inc.

ISBN 978-80-7511-105-0

ISBN 978-80-7511-106-7 (epub)

ISBN 978-80-7511-107-4 (pdf)

*Vše dobré v této knize náleží šesti Dědečkům
a velkým lidem mého národa*

ČERNÝ JELEN

Předmluva

S Černým jelenem jsem se poprvé setkal v srpnu roku 1930. Měl jsem tehdy rozepsanou *Píseň mesiášovu*, která je pátou a poslední částí mého eposu *Cyklus západu*. Tato píseň pojednává o tom, čemu běloši říkají „mesiášské třestění“, tedy o velkém spasitelském snu, který se v osmdesátých letech 19. století šířil mezi zoufalými indiány a skončil masakrem u Wounded Knee 29. prosince 1890.

Se svým synem Sigurdem jsem se vydal do rezervace Pine Ridge, abych našel nějakého starého medicinmana, který se mesiášského hnutí účastnil a který by se snad nějak nechal přesvědčit k tomu, aby mi vyprávěl o jeho hlubším duchovním významu. Už řadu let jsem se znal s mnoha Siouxy z kmene Oglalů a měl jsem mezi těmi dlouhovlasými starci dobré přátele. Nechyběly mi informace. Fakta jsem nashromáždil jak ze záznamů, tak od starých lidí, kteří tu dobu prožili, se vši její velkou nadějí a tragickým zklamáním. Potřeboval jsem něco, co člověk získá spíše souzněním než tím, že naslouchá vyprávění. (Ti z čtenářů, kteří znají mou *Píseň mesiášovu*, jistě vědí, co mám na mysli.)

Od správce rezervace jsem se dozvěděl o starém muži jménem Černý jelen, který žil uprostřed pustých neúrodných kopců asi dvacet mil východně od rezervační správy, poblíž Mandersonu, jednoho z městeček v rezervaci. Bylo mi řečeno, že Černý jelen je *wicháša wakháô* – svatý muž, který sehrál v mesiášském hnutí jistou roli. Byl také synovcem Šíleného koně, hlavního hrdiny mé *Písně indiánských válek*, a dobře náčelníka znal.

A tak jsme se rozjeli se synem do Mandersonu, abychom u toho starého muže zkusili štěstí. V Mandersonu žil Letící jestřáb, s nímž jsem se znal, a ten souhlasil, že s námi pojedje

jako tlumočník. Černý jelen žil asi čtyři míle západně od Mandersonu a cesta vedoucí mezi holými žlutými kopci končila před jeho domem, což byla dřevěná chýše s jedinou místností, na jejíž drnové střeše rostl plevel.

Když jsme tam dorazili, Černý jelen stál vedle přístřešku z borovicových větví. Bylo poledne. Po západu slunce, když jsme odjížděli, Letící jestřáb řekl: „Je to zvláštní, ale vypadalo to, jako by ten starý muž věděl, že máte přijet.“ Můj syn poznamenal, že měl stejný pocit. Později, když jsem toho úžasného starce znal již několik let, jsem byl ochoten věřit, že to opravdu věděl, protože on nepochybně měl nadpřirozené schopnosti.

Podal jsem Černému jelenovi ruku a řekl mu, že se dobře znám s indiány kmene Omaha a také s mnoha Siouxy a že bych se s ním rád seznámil a trochu si popovídal o starých časech. „*Háh*,“ řekl, aby dal najevo, že to přijímá.

Černý jelen upíral svůj vyhaslý pohled na zem a zdálo se, že na nás zapomněl. Už jsem se chystal přerušit ticho a nějak začít, když stařec vzhlédl k Letícímu jestřábovi a řekl (mluvil lakotsky, protože anglicky neuměl): „Cítím, že ten muž, který tu sedí po mém boku, přichází s velkou touhou poznat věci Onoho světa. Byl poslán, aby se dozvěděl, co vím, a já ho budu učit.“

Nakonec se stařec rozpovídal. Mluvil o vizi, kterou měl v mládí. Později jsem se dozvěděl, že to byla vize, která mu dávala sílu. Při vyprávění se k ní stále znovu vracel, a očividně se tak snažil probudit moji zvědavost, protože v přítomné společnosti nemohl o tak posvátné věci mluvit otevřeně. Bylo to jako neznámá nádherná krajina, kterou vidíte jen v krátkých záblescích bouře.

Často jsem přerušoval dlouhé starcovy odmlky zmínkami o starých časech, o době před tím, než nastaly zlé dny a bílí lidé se zmocnili této země. Připomněl jsem velké

bitvy a události siouxské historie a on zdvořile odpovídal. Bylo však stále jasnější, že nejvíce ho zajímají „věci Onoho světa“.

Slunce už pomalu zapadalo, když Černý jelen řekl: „Musím tě mnohému naučit. To, co vím, mi bylo dáno pro lidi. Je to krásné a pravdivé. Brzy nade mnou bude růst tráva a vše bude ztraceno. Ty jsi byl poslán, abys to zachránil. Musíš sem přijít znovu, abych tě mohl učit.“ Odpověděl jsem: „Kdy mám přijít, Černý jelene?“ Odvětil: „Na jaře, až bude tráva takhle vysoká.“ A naznačil výšku na šíři dlaně.

Tu zimu jsem si s Černým jelenem dopisoval prostřednictvím jeho syna Bena, který rok či dva navštěvoval internátní školu pro indiánské děti v Carlisle, a dohodli jsme se na delší návštěvě příštího jara.

Počátkem května 1931 jsem společně se svou starší dcerou Enid, která byla po mnoho let mou sekretářkou, a s druhou dcerou Hildou opět přijel k Černému jelenovi, aby mi mohl vyprávět svůj životní příběh a splnit tak povinnosti, které pokládal za své poslání. Chtěl především „uchovat svou Velkou vizi pro lidstvo“.

Mým úkolem bylo přetlumočit vyprávění toho starého muže, avšak nejen po stránce faktů – ty nebyly tím nejdůležitějším –, spíše jsem musel v angličtině přetvořit způsob a styl jeho vyprávění. Byla to obtížná vyčerpávající práce a vyžadovala hodně trpělivosti a mnoho doplňujících otázek na tlumočníka.

Považoval jsem za svou posvátnou povinnost vyjádřit styl a význam vyprávění toho starého muže co nejpravdivěji. Jsem přesvědčen, že mezi námi dvěma bylo často něco víc než obvyklá komunikace.

V uplynulých čtyřiceti letech jsem se snažil splnit přání Černého jelena a předat jeho poselství světu bílých lidí.

Tato kniha měla a stále ještě má pozoruhodný osud. Když v roce 1932 vyšla poprvé, literární kritici ji přijali velmi nadšeně a označili ji za knihu roztodivné krásy, přestože o indiánech toho věděli velmi málo.

Veřejnost, nemající o indiánech téměř žádné znalosti, přijala knihu vlažně. Většina výtisků zůstala na pultech knihkupectví, takže po necelých dvou letech musel nakladatel zbylé výtisky zlevnit na čtyřicet pět centů a kniha upadla v zapomnění.

Přešla celá jedna generace, ale kniha odmítala zemřít.

Jeden výtisk knihy se nějak dostal do švýcarského Curychu, kde se jí dostalo uznání od skupiny německých učenců, mezi nimiž byl dokonce významný psycholog a filosof Carl Jung.

Zpráva o tom se dostala do Ameriky a našla si několik přívětivých ohlasů. Avšak kniha byla v té době již těžko dostupná a prodávala se jen za vysoké ceny jako vzácnost.

V roce 1961 byla kniha *Mluví Černý jelen* vydána znovu, tentokrát v brožované vazbě, a byla nadšeně přijata, zvláště mezi mladými lidmi. V tisku byla označována jako „klasika soudobé mládeže“ a po televizních rozhovorech se mnou v roce 1971 si kniha získala překvapivě velkou popularitu.

Věhlas knihy se rozšířil po celých Spojených státech i po Evropě a byla přeložena do osmi jazyků.

Přání starého proroka, abych předal jeho poselství světu, se naplnilo.

Ti, kteří už knihu *Mluví Černý jelen* znají, si jistě vzpomenu, jak se starý muž modlil na nejvyšší hoře Černých hor. Mrholilo a on stál a pln zoufalství plakal a volal k šesti Dědečkům univerza: „Pohleďte na mne, jsem jen ubohý starý muž, jehož čas se naplnil a který nic nevykonal.“

Se svým poselstvím, které se rozšířilo po celém světě,
jistě neselhal.

John G. Neihardt
Columbia, Missouri
listopad 1971

1

Nabídnutí dýmky

Mluví Černý jelen:

Milý příteli, budu ti vyprávět příběh svého života, jak sis přál. Kdyby to byl jen příběh o mém životě, myslím, že bych ho nevyprávěl. Neboť čím je člověk, aby stavěl na odív zimy svého života, třebaže se pod nimi ohnul jako pod těžkým sněhem? Podobný příběh prožilo a prožije tolik jiných lidí, jen aby se stali trávou na kopcích.

Je to příběh veškerého života, který je posvátný, a je dobré ho vyprávět. Je o nás dvounohých, kteří ho sdílíme se čtyřnohými, s okřídlenci povětří a se všemi zelenými věcmi. Neboť ti všichni jsou dětmi jedné matky a jejich otcem je jediný Duch.

Není to tedy příběh o velkém lovcí, velkém válečníkovi či velkém cestovateli, i když jsem svého času mnoho ulovil, jako chlapec i muž jsem často bojoval za svůj lid a dostal se daleko a viděl podivuhodné končiny a lidi. Takové věci vykonalo i mnoho jiných. A lépe než já. Na tyto věci budu také vzpomínat a často se možná bude zdát, že jsou příběhem samotným, jako když jsem je šťasten i zarmoucen prožíval. Avšak nyní, kdy na vše shlížím jako z vrcholku osamělého kopce, vím, že to byl hlavně příběh mocné vize, která byla dána člověku příliš slabému na to, aby ji dovedl využít. Byl to příběh o posvátném stromu, který měl vzkvétat v srdci národa, plný květů a ptáků, ale místo toho je nyní suchý. Byl to příběh jednoho národa, jehož sen zemřel v zakrvaveném sněhu.

Černý jelen, 1947

Ale jestli ta vize byla pravdivá a mocná, a já vím, že byla, pak je pravdivá a mocná i nadále, neboť takové věci jsou duchovní, a když lidé ztratí cestu, je to jen proto, že jsou zaslepeni temnotou ve svých očích.

A tak vím, že to, co chci udělat, je dobré. A protože žádnou dobrou věc nemůže člověk udělat úplně sám, učiním nejprve oběť a vyšlu svůj hlas k Duchu světa, aby mi pomohl vyprávět pravdivě. Podívej, nacpu tuto posvátnou dýmku kůrou červené svídy, ale než ji vykouříme, musíš vědět, z čeho je vyrobená a jaký má význam.

Čtyři stuhy, které visí na troubeli, jsou čtyři světové strany. Černá je za západ, kde žijí Hromové bytosti a sesílají nám déšť, bílá je za sever, odkud přichází velký bílý očištný vítr, červená je za východ, kde pramení světlo a kde přebývá ranní hvězda dávající lidem moudrost, a žlutá značí jih, odkud přichází léto a síla růstu.

Avšak tyto čtyři duchové jsou pouze jediným Duchem. A právě Jeho, který je jako otec, symbolizuje toto orlí pero na troubeli, a to představuje také myšlenky lidí, které mají směřovat vysoko jako orlové. Není snad obloha otcem a země matkou a nejsou všechny živé bytosti s nohama, s křídly či s kořeny jejich dětmi?

A tady u náustku troubele je kousek kůže, který by měl být z bizona, a ten představuje zemi, z níž jsme vzešli a z jejichž prsou po celý svůj život sajeme jako nemluvnata stejně jako všechna zvířata, ptáci, stromy a rostliny. Dýmka znamená tohle všechno a ještě víc, než kdo vůbec může pochopit, a proto je posvátná.

A nyní si poslechni příběh o tom, jak se k nám dýmka poprvé dostala. Podle pověsti hledali kdysi dávno dva zvědové bizony. Když přišli na vrchol vysokého kopce a podívali se směrem na sever, uviděli, jak se k nim zdálky něco blíží. Když to bylo na dohled, vykřikli: „Je to žena!“ A opravdu

byla. Jeden z těch zvědů měl špatné myšlenky a pověděl to tomu druhému. Ten však řekl: „Ta žena je posvátná, odhod zlé úmysly.“ Když žena přišla ještě blíže, viděli, že má na sobě pěkné šaty z bílé jelenice, má velmi dlouhé vlasy a je velmi mladá a krásná. A ona znala jejich myšlenky a hlasem, který zněl jako zpěv, pravila: „Neznáte mě, ale chcete-li, učíte, jak myslíte. Můžete přijít.“ A ten bláhový zvěd šel. Ale jakmile před ni předstoupil, objevil se bílý oblak a oba je zahalil. Krásná žena pak z něho vystoupila, a když se oblak rozplynul, zbyla z bláhového muže jen kostra pokrytá červy.

Poté promluvila žena ke druhému zvědovi: „Běž domů a řekni svým lidem, že přicházím. Ať pro mne ve svém středu postaví velké týpí.“ Muž byl naplněn velikou bází a spěchal to říci lidem. Ti ihned udělali, co jim řekl, a shromáždění kolem velkého týpí čekali na posvátnou ženu. Brzy se objevila, byla velmi krásná, a jak vcházela do týpí, zpívala:

Kráčím a můžete vidět můj dech.

Kráčím a posílám svůj hlas.

Posvátně kráčím.

Kráčím a můžete vidět mé stopy.

Posvátně kráčím.

A jak zpívala, vycházel jí z úst bílý oblak, který voněl. Pak dala něco náčelníkovi. Byla to dýmka. Na jedné její straně bylo vyryto bizoní mládě, které mělo představovat zemi, jež nás nosí a živí. Dvanáct orlích per visících z troubele znamenalo oblohu a dvanáct měsíců a bylo svázáno trávou, která se nikdy nepřetrhne. „Pohleďte!“ řekla žena, „díky této dýmce se budete množit a budete dobrým národem. Vzejdou z ní jen dobré věci. Starat se o ni mohou jen

ruce dobrých lidí a špatní na ni nesmějí ani pohlédnout.“ Potom začala zase zpívat a vyšla ven z týpí. Lidé se dívali, jak odchází, a ona se náhle proměnila v bílého bizona, který s hlasitým odfrkáváním cválal pryč a brzy zmizel.

Tak se to vypráví a já nevím, jestli se to tak stalo, či ne, ale když se nad tím zamyslíš, pochopíš, že je to pravda.

Teď dýmku zapálím a nabídnu ji silám, které jsou jednou jedinou Silou, vyšlu k nim hlas a pak budeme spolu kouřit. Ze všech nejdříve nabízím náustek Tomu nahoře a volám:

Hej hej! Hej hej! Hej hej! Hej hej!

Dědečku, Velký Duchu, jsi tu odnepaměti a před Tebou nebyl nikdo jiný. Kromě Tebe není nikdo, ke komu bych se mohl modlit. Vše, co vidíš, jsi stvořil Ty sám. Stvořil jsi všechny hvězdné národy vesmíru. Stvořil jsi čtyři světové strany. Stvořil jsi den a vše v něm. Dědečku, Velký Duchu, skloň se blíže k zemi, ať slyšíš hlas, který k Tobě posílám. Ty, který jsi tam, kde zapadá slunce, pohleď na mě, Hromové bytosti, pohleďte na mne! Ty, který jsi na místě, kde žije v plné síle bílý Obr, pohleď na mě! Ty, kdož jsi na místě, kde slunce stále svítí a odkud vychází jitřenka i sám den, pohleď na mne! Ty, který jsi tam, kde žije léto, pohleď na mne! Ty, v hlubinách nebes, mocný orle, pohleď! A ty, Matko Země, jediná Matko, ty, která jsi milosrdná ke svým dětem!

Vyslyšte mě, čtyři světové strany! Jsem váš příbuzný. Dejte mi sílu kráčet po měkké zemi a být příbuzným všeho stvoření. Dejte mi oči, abych viděl, a sílu, abych porozuměl a mohl být jako vy. Jen s vaší silou mohu čelit větrům.

Velký Duchu, Velký Duchu, můj Děde, tváře živých věcí po celé zemi jsou si podobné. S láskou a něhou vzešly ze země. Pohleď na ty tváře nesčetných dětí a dej, ať se svými dětmi v náručí mohou čelit větrům a kráčet po dobré cestě ke dni klidu.

Vyslyš mou modlitbu! Hlas, který posílám, je slabý, ale posílám ho se vší upřímností. Vyslyš mě!

To je vše. *Héčhetu weló!*

A nyní, můj příteli, vykouříme spolu tuto dýmku na znamení, že mezi námi bude jen dobré.

2

Dětství

Jsem Lakota z kmene Oglalů. Můj otec se jmenoval Černý jelen, před ním patřilo to jméno jeho otci a předtím otci jeho otce, takže já jsem už čtvrtý, kdo to jméno nosí. Můj dědeček byl svatý muž stejně jako několik jeho bratrů. On a otec Šíleného koně byli bratrance a měli společného dědečka. Moje matka se jmenovala Bílá kráva vidí, jejímu otci říkali Nechce jít a její matka byla Mnoho orlích per. Pamatuji si ještě na matku a otce mé matky. Otec mého otce byl zabit indiány kmene Póní, když jsem byl ještě moc malý, a jeho matka, Rudá orlí žena, zemřela brzy na to.

Narodil jsem se v měsíci pukajících stromů (prosinec) u Malé prašné řeky během Zimy, kdy byli zabiti čtyři Vraní indiáni (1863). A byly mi tři roky, když si otec zlomil pravou nohu v Bitvě sta pobitých.* Díky tomu zranění pak kulhal až do konce života, což bylo někdy v době, kdy byla povražděna tlupa náčelníka Velké nohy u Poraněného kolena. Otec je pohřben tady v těchto kopcích.

Zimu sta pobitých si pamatuji, jako si člověk pamatuje nějaký zlý sen, který se mu zdál v dětství, ale nemůžu říct, kolik z toho jsem slyšel později, když jsem byl větší, a kolik jsem toho chápal, když jsem byl ještě malý. Je to jako přízrak v mlze, protože to byla doba plná nesnází a strachu.

* Tzv. Fettermanova bitva, obvykle nazývaná masakrem, která se odehrála 21. prosince 1866 u říčky Peno poblíž pevnosti Phil Kearney a v níž bylo pobito 81 mužů kapitána Fettermana.

Tehdy jsem ještě neznal žádné wašíču* a ani jsem neměl ponětí, jak vypadají. Všichni říkali, že se wašíču blíží, že nám vezmou naši zemi a do posledního nás pobijí a všichni budeme muset umřít v boji. Ale v téhle bitvě byli pobiti wašíču a mluvilo se o ní ještě hodně dlouho. Co je ale sto wašíču, když tam, odkud přicházeli, jich bylo tolik, že se ani nedali spočítat.

Pamatuji si, že jsem se na to jednou ptal dědečka. Řekl jsem mu: „Když se zvědové vracejí odněkud z prárie plné bizonů, lidé říkají, že přijdou wašíču, a když se blíží ti podivní lidé, aby nás zabili, zase říkají, že přijdou wašíču. Co to znamená?“ A on mi na to řekl: „Že je jich hodně.“

Když jsem povyrostl, pochopil jsem, proč se vlastně tu zimu a další léto bojovalo. Wašíču našli spoustu žlutého kovu, který uctívají a který jim mate hlavy, a tak si chtěli udělat cestu naším územím k místu, kde žlutý kov byl. Naši lidé tu cestu nechťeli. Vyplašila by bizony a odehнала je pryč. A také by po ní proudem jako řeka přicházeli další wašíču. Říkali nám, že potřebují jen kousíček země, jen kolik se vejde pod kola vozu. Ale my jsme věděli své. A když se teď rozhlédnete kolem, vidíte, co tehdy ve skutečnosti chtěli.

Kdysi jsme byli ve vlastní zemi šťastní a málokdy jsme měli hlad, neboť tenkrát spolu žili dvounozí a čtyřnozí jako příbuzní a všeho bylo dost pro nás i pro ně. Pak přišli wašíču a udělali malé ostrůvky pro nás a jiné ostrůvky pro čtyřnohé a tyto ostrůvky se pořád zmenšují, protože je ze všech stran nahlodává stoupající záplava wašíču, celá zkalená lží a chamtivostí.

Otec mi vyprávěl, co kdysi dávno jeho otec vyprávěl jemu. Že mezi Lakoty byl jeden svatý muž, kterému říkali Pije vodu, a ten měl už dávno před tím, než se objevili

* Toto slovo označuje bělochy, nevztahuje se však k barvě pleti.

vašiču, sen o tom, co se jednou stane. Zdálo se mu, že čtyřnozí se vracejí zpátky do země a že cizí národ upředl kolem Lakotů pavučinu. A také řekl: „Až se to stane, budete žít v hranatých šedých domech, na neplodné zemi a ve stínu těch šedých hranatých domů budete strádat hladem.“ Říká se, že brzo po tom, co tu vizi měl, vrátil se zpátky k Matce Zemi. Zabil ho smutek. Jenom se podívejte kolem a uvidíte, že myslel tyhle domy se střechami z drnů, ve kterých nyní žijeme, a že také všechno ostatní je pravda. Sny jsou někdy moudřejší než bdění.

A tak, když přišli vojáci a postavili město z kmenů u přítoku Prašné řeky, bylo našim lidem jasné, že tam chtějí mít tu svou cestu a chtějí nám vzít naši zemi a možná nás všechny pozabíjet, až budou dost silní. Šílený kůň měl tenkrát teprve devatenáct let a našim hlavním náčelníkem byl tehdy ještě Rudý oblak. V měsíci, kdy se mění roční období (říjen), svolal všechny roztroušené kmeny Lakotů na velkou poradu k Prašné řece. Když jsme tehdy vstoupili na válečnou stezku proti vojákům, jezdec na koni mohl jet našimi vesnicemi od svítání až do chvíle, kdy mu slunce stálo nad hlavou. Tak daleko se údolím řeky táhl náš tábor, neboť nám přišli na pomoc mnozí naši přátelé z kmene Šajenů a Modrých mraků (Arapahů).

Těch sto vojáků jsme pobili v měsíci pukajících stromů, v době kdy měsíce na obloze už ubývalo. Můj přítel Ohnivý hrom je starší než já, takže v tom boji byl a může vám o něm vyprávět.

Mluví Ohnivý hrom:

Stalo se to, když mi bylo šestnáct zim. Po velké poradě u Prašné řeky jsme se přesunuli k Řece bizoních jazyků

a utábořili se u ústí potoka Peno. Bylo nás tam mnoho. V čele nás všech byl Rudý oblak, ale náčelníkem naší tlupy byl Velká cesta. Za úsvitu jsme vyrazili na koních proti proudu potoka směrem k vojenskému městu u řeky Piney, protože jsme ho chtěli napadnout. Slunce bylo asi na půli cesty, když jsme se zastavili v místech, kde z úzkého příkrého hřebenu vedla dolů cesta wašičů a křížila potok. Bylo to dobré místo pro boj, a tak jsme poslali několik mužů nahoru po stezce, aby vylákali vojáky. Jakmile odjeli, skryli jsme se v roklích po obou stranách údolí pod hřebenem a vyčkávali jsme. Za notnou chvíli jsme nahoře za kopcem uslyšeli výstřel a věděli jsme, že se vojáci blíží. Chytli jsme koním tlamy, aby neřehtali, až ucítí vojenské koně, a brzo jsme zahlédli naše muže. Někteří vedli koně a šli pěšky, aby si vojáci mysleli, že jsou unavení. Pak utíkali po cestě vedoucí mezi námi a vojáci na koních jeli za nimi a stříleli. Když dorazili na plošinu pod úpatím kopce, strhl se boj. Měl jsem ryzáka, a právě když jsem se chystal na něj vyskočit, vojáci se otočili a začali si probojovávat cestu zpátky na kopec. Měl jsem šestiranný revolver, který jsem kdysi získal výměnou, a také luk a šípy. Když se vojáci začali vracet a blížili se ke mně, podržel jsem jednou rukou ryzáka a druhou jsem do nich začal revolverem střílet. Všude kolem svištěla spousta kulek, ale šípů bylo ještě víc. Tolik, jako by se nad vojáky vznášelo mračno kobylek. A naši lidé, kteří stříleli napříč z obou stran, se navzájem zasahovali. Z vojáků, probíjejících se vzhůru do kopce, padl co chvíli některý k zemi a jejich koně utíkali. Někteří z našich bojovníků ty koně chytali, ale já o ně nestál. Šel jsem jen po wašiču. Když se vojáci dostali na vrchol, zbyla jich jen hrstka a neměli se kam ukrýt. Bojovali statečně. Rozhodli jsme se, že se poplazíme za nimi nahoru, a to jsme také udělali. Když už jsme byli blízko, někdo zakřičel: „Na ně!

Dnes stojí za to zemřít! Myslete na naše bezbranné doma!“ A my jsme pak všichni křičeli *Hókahé!* a vrhli se na ně. Byl jsem tenkrát mladý a měl jsem rychlé nohy, a tak jsem se dostal mezi vojáky jako jeden z prvních. Obrátili se a tvrdě se bránili, dokud nebyli všichni mrtví. Měli s sebou psa a ten utíkal zpátky po cestě vedoucí do vojenského města a hlasitě při tom vyl. Byl jediný, kdo přežil. Nestřílel jsem po něm, protože vypadal tak mile, ale mnoho našich na něho vystřelilo a on nakonec zemřel plný šípů. Nikdo z vojáků nepřežil. Podél cesty vedoucí na kopec leželi mrtví muži, koně a zranění indiáni a krev v jejich ranách zmrzla, protože přišla vánice a čím dál tím víc se ochlazovalo. Protože zem byla ztuhlá, nechali jsme tam mrtvé ležet, posbírali jsme jen raněné a vydali se na cestu zpět. Než jsme došli do našeho tábora u ústí potoka Peno, většina raněných zemřela. Té noci byla veliká vánice a někteří z raněných, kteří neumřeli cestou, zemřeli ještě po návratu do tábora. V té bitvě si otec Černého jelena zlomil nohu.

Pokračuje Černý jelen:

Jsem si celkem jistý, že si pamatuji, jak se otec vrátil z boje s wašíču se zlomenou nohou. Mám pocit, že si vzpomínám také na všechno o té bitvě, i když si myslím, že to není možné. Ve skutečnosti mi v paměti utkvěl asi jen strach. V té době jsem se nesměl vzdalovat od našeho týpí a matka mi říkávala: „Jestli budeš zlobit, vezmou si tě wašíču.“

Tábor u ústí Peno jsme nejspíš sbalili brzo po té bitvě, protože si vzpomínám, že otec ležel na smyku přikrytý bizoními kůžemi jako malé dítě a matka jela na koni, který smyk táhl. Napadl hluboký sníh a byla velká zima a pamatuji si, jak jsem byl celý zabalený do kůží a vezl se na smyku,

který jel vedle otcova. Jeli jsme pryč od vojáků, nevím kam, ale určitě směrem na západ.

Byla to hladová zima, protože v hlubokém sněhu bylo těžké najít jeleny a mnoho našich lidí mělo sněžnou slepotu. Putovali jsme dlouho a některé skupiny našeho kmene se navzájem ztratily. Pak jsme se konečně utábořili někde v lesích u potoka a muži se vrátili z lovu a přinesli maso.

Myslím, že to bylo té samé zimy, kdy svatý muž jménem Plíživý chodil po táboře a léčil lidem sněžnou slepotu. Přiložil jim vždycky na oči sníh, zazpíval jednu posvátnou píseň, kterou slyšel ve snu, pak jim zezadu zafoukal na hlavu a oni zase viděli. Tak jsem to slyšel. V té písni se zpívalo o vážce, protože od ní prý získal svou sílu.

Když přišlo zase léto, tábořili jsme u Poupátkové řeky a já už jsem se tolik nebál, protože se zdálo, že wašiču jsou daleko, v údolí vládl mír a měli jsme dost masa. Ale všichni chlapci, kterým bylo víc než pět nebo šest let, si hráli na válku. Sešli se z různých skupin kmene a bojovali proti sobě koulemi upěchovanými z bláta, které odpalovali vrbovými pruty. A větší chlapci hráli hru zvanou „shazování z koní“. Je to hra na samé zabíjení a chlapci při ní někdy byli opravdu zraněni. Vyrovnali se na koních do dvou řad naproti sobě, zvláště chlapci z různých skupin, a pak proti sobě s křikem vyrazili.

Jakmile se koně srazili, začali se zmítat a vzpínat v oblacích prachu a jezdci se navzájem popadli a zápasili, dokud jedna strana neztratila všechny své muže, protože ten, kdo spadl na zem, byl pokládán za mrtvého.

Když jsem povyrostl, také jsem tu hru hrával. „Shazování z koní“ jsme hráli vždycky nazí. Jako opravdoví válečníci, když jdou do bitvy a není zrovna velká zima. To aby byli bez oblečení hbitější. Jednou jsem spadl na záda přímo do pichlavé opuncie a matka pak ze mě hodně dlouho

vytahovala trny. Toho léta jsem byl pro hry na válku ještě malý, ale pamatuji si, jak jsem chlapce při hře pozoroval a říkal si, že až vyrosteme a budeme všichni velcí, mohli bychom našičku pozabíjet anebo je z naší země vyhnat.

V měsíci, kdy dozrávají plody střeřmchy (srpen), už zase všichni mluvili o nějaké bitvě a naši válečníci se vrátili domů s mnoha raněnými. Byl to Útok na vozy* a já jsem se zase začal bát, protože tentokrát jsme nevyhráli a všude kolem se pořád ozýval pláč za mrtvé. Ohnivý hrom byl i v této bitvě a může vám říct, jak to tenkrát bylo.

Mluví Ohnivý hrom:

Bylo to zlé. Odehrálo se to v jednom místě uprostřed otevřené rovné prerie obklopené kopci. Uprostřed té pláně postavili našičku své vozy do kruhu, aby za nimi v noci ukryli mezky. Nebylo jich moc, ale leželi za vozy a stříleli na nás rychleji než kdy předtím. Mysleli jsme, že mají nějaké nové mocné kouzlo, protože stříleli tak rychle, že to znělo, jako když se trhá pokrývka. Později jsem se dozvěděl, že měli nové pušky, které se nabíjely zezadu, a v téhle bitvě je použili poprvé.** Přijeli jsme na pláň za svítání. Bylo nás tam spousta a chtěli jsme se na ně rovnou vrhnout a prostě je pozabíjet. Jenže naši koně byli vyděšení z té spršky ohně vycházející z jejich pušek a nechtěli se hnout. Z okolních kopců nás pozorovaly ženy, a kdykoliv palba na chvíli ustala, doléhal k nám jejich zpěv a naříkání. Dělalí jsme, co jsme mohli, ale nedařilo se nám. Všude kolem vozů

* Útok na vozy se odehrál 2. srpna 1867 asi šest mil západně od pevnosti Phil Kearney.

** Zadovky typu springfield.

a po pláni se vršily hromady mrtvých válečníků a koní. Pak jsme nechali koně v jedné rokli a zaútočili jsme pěšky. Ale bylo to, jako když oheň spaluje svěží zelenou trávu. A tak jsme posbírali raněné a odešli jsme. Nevím, kolik našich zemřelo, ale určitě moc. Bylo to zlé.

Pokračuje Černý jelen:

Nevzpomínám si, kde jsme tábořili následující zimy, ale muselo to být klidné místo a jídla tam bylo do sytosti.

Mluví Stojící medvěd:

Jsem o čtyři zimy starší než Černý jelen a už od dětství jsme přátelé. Víím, kde jsme tenkrát tábořili. Bylo to u Prašné řeky. Tam, kde je hodně topolů, z nichž koně rádi okusují kůru. Bylo to oné zimy, kdy obrovský strom spadl na stan Vysoké košile a zabil jeho matku. V noci byl silný vítr a probudily mě nějaké hlasy a pak jsem slyšel, že zemřela jedna stará žena. Byla to matka Vysoké košile.

Pokračuje Černý jelen:

Tehdy mi byly čtyři a myslím, že to bylo nejspíš o rok později, kdy jsem poprvé zaslechl ty hlasy. Bylo to šťastné léto, kdy se nikdo nemusel ničeho obávat, protože v měsíci, kdy línají koně (květen), se vašíču nechali slyšet, že zavládne mír, že už dál nebudou používat cestu a že odejdou všichni jejich vojáci. Pak opravdu odešli, jejich města byla zničena a v měsíci padajícího listí (listopad) udělali

smlouvu s Rudým oblakem, ve které se říkalo, že dokud tráva poroste a vody potečou, bude naše země patřit nám. A vidíš – nebyla to tráva a vody, kdo zapomněl.

Možná to nebylo zrovna toho léta, kdy jsem poprvé uslyšel ty hlasy. Ale myslím, že to bylo tehdy, protože vím, že to bylo dřív, než jsem si začal hrát s lukem a šípy a jezdit na koni. Slyšel jsem je, když jsem byl sám venku a hrál si. Bylo to, jako by mě někdo volal, a já jsem myslel, že je to matka. Přitom tam nikdo nebyl. Opakovalo se to víckrát a pokaždé mě to tak vyděsilo, že jsem hned utíkal domů.

Když mi bylo pět, udělal mi dědeček luk a šípy. Svěží jarní tráva se zelenala a já jsem už jezdil na koni. Z míst, kam zapadá slunce, se blížila bouře a já jsem jel podél potoka obrostlého stromy a tam jsem na jedné větvi uviděl sedět ptáka. Byl to tyran královský. Nebyl to žádný sen, opravdu se to stalo. Zamířil jsem na něho lukem od svého dědečka, když pták najednou promluvil: „Všechny mraky mají jen jednu stranu.“ Možná to mělo znamenat, že se všechny mraky na mě dívají. A pak ještě řekl: „Poslouchej! Volá tě Hlas!“ Vzhlédl jsem vzhůru k mrakům a uviděl dva muže, kteří letěli jako šípy hlavami dolů a zpívali posvátnou píseň, a hromy té bouře jim k tomu bubnovaly. Zaspívám ti tu píseň. Zněla takhle:

Pohled, Posvátný hlas tě volá!

Z celých nebes posvátný hlas tě volá!

Seděl jsem tam a zíral na ně. Přicházeli z míst, kde žije Obr (ze severu). Když byli skoro na dosah, stočili se v letu směrem k západu slunce a najednou se proměnili v husy a byli pryč. Zvedl se silný vítr a přinesl déšť.

Nikomu jsem o tom vidění neřekl. Rád jsem o něm přemýšlel, ale bál jsem se o tom někomu říct.

3

Velká vize

Od té doby až do léta mého devátého roku se neudálo nic mimořádného. Míjely zimy a míjela léta a nám bylo dobře, protože naši si postavili železnou cestu u řeky Platte a jezdili tam. Cesta sice přetala bizoní stáda na dvě části, ale v naší zemi pořád ještě zůstalo tolik bizonů, že se nedali spočítat, a my jsme bez nesnází putovali za jejich stády.

Tu a tam, když jsem chodíval ven sám, vracely se ty hlasy, jako by mě někdo volal, ale nevěděl jsem, co po mně chtějí. Nestávalo se to často, a když se hlasy nějakou dobu neozývaly, zapomněl jsem na ně. Rostl jsem a byl jsem stále větší, jezdil jsem na koni a střílel svým lukem prérijní kury a králíky. U nás se z chlapců velmi brzy stávali muži. A nikdo nás tomu přitom neučil. Dělalí jsme jen, co jsme viděli u ostatních, a ve věku, kdy se dnes chlapci chovají jako děvčata, z nás už dávno byli hotoví bojovníci.

Přišlo léto mého devátého roku a naši lidé se pomalu přesouvali ke Skalnatým horám. Jednou večer jsme se utábořili v údolí u malého potůčku, který se opodál vléval do Řeky tučné trávy.* Tehdy si mě oblíbil jeden muž jménem Kyčel a pozval mě, abych s ním pojedl v jeho týpí.

Uprostřed jídla jsem náhle uslyšel nějaký hlas, jak říká: „Je na čase. Volají tě.“ Zněl tak silně a jasně, že jsem mu uvěřil. Řekl jsem si, že prostě půjdu, kam bude chtít. Vstal jsem a vykročil, ale před stanem jsem ucítil náhlou bolest ve

* Řeka Little Bighorn.

stehnech a najednou, jako bych se probral ze snu a žádný hlas jsem už neslyšel. Vrátil jsem se do týpí, ale jíst už jsem nechtěl. Kyčel se na mě udiveně podíval a zeptal se, co se děje. Řekl jsem mu, že mě bolí nohy.

Druhého dne ráno se tábor zase vydal na cestu a já jsem jel na koni s několika jinými chlapci. Zastavili jsme u potoka, abychom se napili, a když jsem seskočil z koně, podlomily se pode mnou nohy a nemohl jsem udělat ani krok. Chlapci mi pomohli zpátky na koně, a když jsme se toho večera znovu utábořili, byl jsem nemocný. Dalšího dne se tábor přesunul k místu, kde se měly sejít různé kmeny našeho národa. Vezli mě na smyku, protože se mi ještě přitížilo. Obě nohy a paže i tváře mi hrozně otekly.

Když jsme se znovu utábořili, ležel jsem v našem týpí a otec s matkou seděli vedle mě. Kouřovým otvorem týpí jsem viděl na oblohu, odkud se řítily dva muži hlavami dolů jako šípy a já jsem věděl, že jsou to ti, které jsem už jednou viděl. Oba teď drželi v rukou dlouhé oštěpy a z jejich hrotů šlehaly klikaté blesky. Tentokrát se snesli rovnou dolů k zemi, postavili se opodál a dívali se na mě. Pak pravili: „Pospěš si! Pojd! Tví Dědečkové tě volají!“

Potom se otočili a zamířili šikmo vzhůru jako lukem vystřelené šípy. Když jsem vstal, abych je následoval, nohy mě už nebolely a cítil jsme se lehce. Vyšel jsem z týpí a z dálky, kam odletěli muži s plamennými oštěpy, se ke mně rychle blížil malý obláček. Sestoupil dolů ke mně, vzal mě na sebe, otočil se a rychle se i se mnou vracel směrem, odkud se objevil. Díval jsem se dolů a viděl jsem tam v dálce matku a otce a bylo mi líto, že je opouštím.

A pak byl jen vzduch a obláček, který mě rychle unášel, a ti dva muži mířící stále vzhůru k bílým mračnům kupícím se jako hory na širé modré pláni, k mračnům obývaným

Hromovými bytostmi, které z nich co chvíli vyskakovaly a probleskovaly.

Najednou nebylo nic než svět plný oblaků a v něm tři osamělí poutníci uprostřed velké bílé pláně. A kolem dokola sněhobílé kopce a hory zírající na nás. Ten bílý svět byl plný ticha, ale ozývalo se v něm šepotání.

Pak ti dva muži promluvili: „Pohled! Čtyřnohá bytost!“

Spatřil jsem tam stát hnědého koně a ten na mě promluvil: „Podívej se na mě! Ukážu ti příběh mého života!“ Na to se stočil směrem, kam zapadá slunce, a volal: „Pohled na ně! Teď poznáš jejich příběh!“

V dále jsem uviděl dvanáct černých koní vyrovnaných v jedné řadě. Na krku měli náhrdelníky z bizoních kopyt a byli krásní. Mě však děsili, protože jim z hřív sršely blesky a z nozder hřímaly hromy.

Hnědák se vzepjal a otočil se směrem k místu, kde žije velký bílý Obr (k severu), a řekl: „Pohled!“ A tam stálo bok po boku dvanáct bílých koní. Hřívy jim vlály jako za mrazivé vánice a z nozder jim hučel vítr. Všude nad nimi kroužily husy.

Pak hnědák obloukem odklusal směrem tam, kde vychází (k východu), a vybídl mě, ať se dívám. Stálo tam v řadě vedle sebe dvanáct ryzáků s náhrdelníky z jeleních zubů. Oči jim jiskřily jako jitřní hvězda a v hřívách měli světlo rozbřesku.

Ještě jednou se hnědák otočil a odklusal k místu, k němuž se vždy obracíme (jih), a tam stálo v řadě dvanáct plavých koní s rohy na hlavách a hřívami, které byly živé a rostly jako stromy a tráva.

Když mi to vše ukázal, hnědák řekl: „Tví Dědečkové se sešli ke sněmu. Tito koně tě k nim vezmou, tak buď statečný.“

Na to se koně seřadili, nejprve černí, pak bílí, ryzáci

a plaví a ve čtveřicích se postavili za hnědáka. Ten otočil hlavu k západu, zařehtal a obloha rázem potemněla bouří pádících koní všech barev, svět se chvěl pod jejich hromobitím a ržáli hnědákoví v odpověď.

Hnědák se natočil k severu, radostně zařehtal a celá obloha se otřásala mocným dupotem běžících koní všech barev a ti mu ržáním odpovídali.

A když zařehtal k východu, i tam obloha žhnula hřívami a ocasy všech odstínů a barev a koně mu zpívali v odpověď. Pak zavolal k jihu a i tam se vzpínali koně všech barev a radostně řehtali.

Poté promluvil hnědák opět ke mně: „Podívej, jak všichni tví koně přicházejí a jak tančí!“ A já jsem viděl záplavu koní, všude samí koně, celá nebesa kolem mě byla plná koní a všichni tančili.

„Pospěš!“ řekl hnědák. Šli jsme vedle sebe a za námi šli ve čtveřicích všichni černí, bílí, ryzáci a plaví koně.

Znovu jsem se rozhlédl a ten nespočet roztančených koní se náhle proměnil ve zvířata všech druhů a ve všechny opeřence, jaké kdy země nosila, a zvěř a ptactvo se rozprchly a zmizely ve čtyřech světových stranách, odkud předtím přišli koně.

Kráčeli jsme dál. Před námi se objevil načechraný kupovitý mrak a ten se proměnil v týpí. Jeho otevřenými dveřmi byla duha a za ní jsem viděl sedět vedle sebe šest starců.

Dva muži s oštěpy nyní stáli po obou stranách vedle mne. Koně se ve čtveřicích postavili kolem do svých světových stran a nahlíželi dovnitř. A nejstarší z Dědečků promluvil laskavým hlasem: „Pojď dovnitř, neboj se.“ Když to řekl, všichni koně ze čtyř světových stran mě povzbuzovali ržáním. Vešel jsem tedy a ocitl se tváří v tvář těm šesti starcům. Vypadali starší než nejstarší člověk. Byli staří jako samy hory, jako hvězdy.

Nejstarší z nich znovu promluvil: „Tví Dědečkové z celého světa se sešli a zavolali tě sem, aby tě poučili.“ Mluvil velmi laskavě, já jsem se však celý třásl strachy, protože jsem věděl, že to nejsou žádní staří muži, ale Síly světa. První byl Silou západu, druhý severu, třetí východu, čtvrtý jihu, pátý oblohy a šestý Silou země. Věděl jsem to a bál jsem se. A první Dědeček řekl: „Podívej se tam do dále, k místu, kde zapadá slunce, jsou tam Hromové bytosti. Od nich dostaneš mou moc. Dovedou tě na vysoký a osamělý střed země a ukážou ti mou moc. Ukážou ti dokonce i místo, kde vychází slunce. Dovedou tě tam, abys pochopil.“

Když mluvil o pochopení, vzhledl jsem a uviděl, jak duha nade mnou plápolá mnohobarevnými plameny.

Náhle držel Dědeček v ruku dřevěnou misku plnou vody a v té vodě byla obloha. „Vezmi si to,“ řekl, „je to životodárná síla a nyní patří tobě.“

Pak držel v ruku luk. „Vezmi si to,“ řekl, „je to síla ničení a nyní patří tobě.“

Pak ukázal na sebe a pravil: „Prohlédni si dobře toho, kdo je nyní tvým duchem, neboť ty jsi jeho tělem a jeho jméno je Orel rozpínající křídla.“

Jak to řekl, vstal, napřímil se do celé své velké výšky a dal se do běhu směrem k místu, kde zapadá slunce. A náhle z něj byl černý kůň, zastavil se, otočil a podíval se na mě. Byl to velmi nemocný kůň a byl tak hubený, že mu vystupovala žebra.

Pak povstal druhý Dědeček, ten ze severu. V ruce držel posvátnou bylinu a pravil: „Vezmi si ji a pospěš.“ A já jsem ji vzal a natočil ji směrem k tomu černému koni. Ten rázem zesílil, spokojeně poskakoval a přiběhl zpět na své místo, kde se posadil a byl z něj zase první Dědeček.

A druhý Dědeček, ten ze severu, promluvil znovu: „Seber odvahu, bratříčku. Oživíš jeden národ na zemi, neboť tvá

bude síla z křídla Bílého obra, tvůj bude očistný vítr.“ Nato vstal, napřímil se v celé své výšce a vyběhl k severu. Když se na mě ohlédl, byl bílou plachtící husou. Rozhlédl jsem se kolem sebe a koně na západě se proměnili v hromy a koně na severu v husy. A druhý Dědeček zazpíval dvě písně s těmito slovy:

*Už se objevují, pohled!
Už se objevují, pohled!
Národ hromu přichází, pohled!*

*Už se objevují, pohled!
Už se objevují, pohled!
Národ bílých hus přichází, pohled!*

Nyní promluvil třetí Dědeček, ten z končin, kde vychází slunce. „Seber odvahu, mladší bratře,“ řekl, „neboť tě povedou přes celou zemi!“ Pak ukázal do míst, kde svítila jitřenka. Pod ní letěli dva muži a Dědeček řekl: „Od nich dostaneš sílu, od nich, kteří probudili všechny bytosti na zemi, bytosti s kořeny, nohama i s křídly.“ A jak to řekl, měl v ruce dýmku míru a na její troubeli byl natažený skvrnitý orel. Vypadal jako živý, neboť se třepotal a upíral na mě svůj pohled. „S touto dýmkou budeš kráčet po zemi,“ řekl Dědeček, „a budeš léčit vše, co onemocní.“ Pak ukázal na muže, který byl celý potřený jasnou červení, barvou dobra a hojnosti. A jen co na něj ukázal, muž si lehl na zem, převalil se a proměnil se v bizona. Bizon vstal, odklusal za ryzáky východu a z i nich se stali bizoni, silní a nespočetní.

Nyní promluvil čtvrtý Dědeček, ten, který sídlí v místě, kam se vždy obracíme (jih) a odkud pochází síla růstu. „Mladší bratře,“ oslovil mě, „obdařen silami čtyř světových

stran budeš kráčet jako příbuzný. Pohled! Dám ti živoucí střed národa, s ním mnohým pomůžeš a mnohé zachráníš.“ V jeho ruce jsem uviděl jasně červenou hůl a ta byla živá. Podíval jsem se na ni a ona začala na konci rašit, vyrůstaly z ní větévky, na nich se rozvíjelo mnoho lístků a v šumícím listí se rozezpívali ptáci. A potom, na pouhý okamžik, jsem v dálce pod sebou ve stínu toho stromu zahlédl kruhové vesnice lidí a také všechny živé bytosti s kořeny, nohama či křídly a všichni byli šťastní. „Bude stát v samotném středu národa,“ řekl Dědeček, „je to hůl, o kterou se můžeš na cestě opřít, a je to srdce národa. Silou tvé moci ji necháš rozkvést.“

Na chvíli se odmlčel, aby si poslechl zpěv ptáků, a pak pokračoval: „Pohled na zemi!“ Shlédl jsem a uviděl ji ležet v hlubině pod sebou jako kruh národů a v jeho středu kvetla posvátná hůl, která byla stromem. A tam, kde strom stál, křížily se dvě cesty, červená a černá. A Dědeček řekl: „Červená cesta vede z domoviny Obra (sever) tam, kam vždy upínáš zrak (jih). Je to cesta dobrá. Po ní půjde tvůj národ. Černá cesta vede z míst, která obývají Hromové bytosti (západ) do končin, kde vychází slunce. Je to hrozná cesta, cesta nesnázi a válčení. I po té půjdeš a dostaneš z ní sílu k ničení nepřátel svého národa. Obdařen silou půjdeš po zemi a vystoupíš na čtyři vrcholy.“

Myslím, že měl na mysli, že uvidím čtyři pokolení včetně svého, a já nyní vidím třetí.

Na to vstal, napřímil se v celé své výšce a vyběhl k jihu. A záhy se proměnil v jelena, doběhl ke stádu plavých koní v dále a v té chvíli se i oni proměnili v jeleny.

Nyní promluvil pátý Dědeček, nejstarší z nich, Duch oblohy. „Můj chlapče,“ pravil, „poslal jsem pro tebe a ty jsi přišel. Spatříš mou sílu!“ Rozepjal paže a proměnil se ve skvrnitého orla vznášejícího se ve vzduchu přede mnou.

„Pohled,“ řekl, „přiletí k tobě všichni okřídlení povětrí a spolu s větry a hvězdami budou jako tví příbuzní. Půjdeš po zemi obdařen mou silou.“ Orel se vznesl nad mou hlavu, zamával křídly a obloha se rázem zaplnila přátelskými okřídleními a všichni letěli ke mně.

Věděl jsem, že nyní promluví šestý Dědeček, ten, který byl Duchem země, a já jsem viděl, že byl velmi starý, mnohem starší, než bývají lidé. Měl dlouhé bílé vlasy, tvář samou vrásku a oči zapadlé a pohaslé. Strnule jsem jej pozoroval, neboť jsem měl pocit, jako bych ho znal. A jak jsem tak na něj upřeně hleděl, začal se pomaloučku měnit. Pomalu mládl, byl stále mladší, a když z něj byl malý chlapec, viděl jsem, že jsem to já sám se všemi těmi roky, která mne teprve čekají. Když zase zestárl, pravil: „Buď odvážný, můj chlapče. Má moc bude v tvých rukou a budeš ji potřebovat, neboť tvůj národ na zemi se octne ve velkých nesnázích.“

Povstal a ztěžka se vybelhal duhovými dveřmi ven. Jel jsem za ním na hnědákovi, který na mě jako první promluvil a který mě sem přivedl.

Hnědák se zastavil čelem k černým koním západu a hlas řekl: „Dostal jsi misku s vodou, abys mohl oživit zelenající se den, a luk a šíp, abys mohl ničit.“ Hnědák zaržál a dvanáct černých koní vyběhlo a vyrovnalo se do čtveřic za mnou.

Hnědák se otočil k ryzákům východu a já jsem viděl, že na čelech jim zářily jitřní hvězdy. A Hlas řekl: „Dostal jsi posvátnou dýmku a s ní mírotvornou moc a dobrý rudý den.“ Hnědák zaržál a dvanáct ryzáků stálo rázem ve čtveřicích za mnou.

Můj kůň se nyní otočil k plavým koním jihu a Hlas řekl: „Dostal jsi posvátnou hůl, kruh národa a žlutý den. Hůl postavíš do středu kruhu a necháš ji vyrůst v kvetoucí

strom poskytující stín a ochranu.“ Hnědák zaržál a dvanáct plavých koní vyběhlo a vyrovnalo se do čtveřic za mnou.

V tu chvíli jsem cítil, že na všech koních za mými zády sedí jezdci. A Hlas pravil: „Nyní s nimi pojedješ po černé cestě a všechny národy, které mají kořeny, nohy či křídla, se tě budou bát.“

A tak jsem po té hrozivé stezce vyrazil směrem k východu a za mnou šli ve čtveřicích koně – černí, bílí, ryzáci a plaví. A vysoko, vysoko nad tou zlou stezkou slabě zářila vycházející jitřenka.

Shlédl jsem do hlubin pod sebou. Uprostřed ticha ležela země v churavém zelenavém svitu. Hory vzhlížely vzhůru s bázni stejně jako tráva na kopcích a veškerá zvíř a všude kolem se nesl křik vyděšených ptáků a máchání prchajících křídel. A já jsem byl pánem celých nebes ženoucích se vpřed, a když jsem se ohlédl, řítilo se za mnou všech dvanáct černých koní a v hřívách a ocasech jim vířilo krupobití a z nozder šlehalý blesky. Viděl jsem, jak zemi bičovalo krupobití a dlouhé ostré šípy deště. Všude, kudy jsme projížděli, skláněly se stromy k zemi a kopce potměněly.

Pak se země zase rozjasnila a my jsme jeli dál. Pod námi jsem viděl ubíhat kopce, údolí, potoky a řeky, až jsme dospěli k místu, kde se tři proudy spojovaly v jeden veliký proud – pramen mocných vod.* A tam bylo něco hrozivého. Z vod se zdvíhaly plameny a v nich žil modrý muž. Vzduch všude kolem něj byl prosycený prachem, tráva byla krátká a uvadlá, stromům visely větve ochable dolů, čtyřnohá stvoření ležela bez dechu zesláblá na zemi a dvounohá stvoření oddechovala na zemi s křídly příliš slabými k letu.

Pak jezdci na černých koních zakřičeli *Hokahé!* a vrhli se shůry na modrého muže, ale on je odrazil. Po nich zakřičeli

* Černý jelen si myslí, že to byla tři ramena řeky Missouri.

bílí jezdci, zaútočili a byli poraženi a po nich i červení a žlutí.

Když jeden po druhém v boji selhali, zvolali jednohlasně: „Orle rozpínající křídla, pospěš!“ A svět se rozezněl chorálem hlasů, které mě povzbuzovaly. V jedné ruce jsem měl misku s vodou a ve druhé luk. Vrhł jsem se na svém hnědákoví střemhlav dolů a můj luk se proměnil v kopí, jehož hrotem byl ostrý blesk. Probodl jsem modrému muži srdce a v ránu se ozvalo dunění hromu. A hlasy kolem mě volaly *Huňhí!* na znamení, že jsem ho zabil. Plameny vyhasly, stromy a stébla trávy se napřímily a spokojeně spolu ševelily a všechny živé bytosti jásalý, každá svou řečí. Nyní se čtyři hordy jezdců snesly dolů na mrtvé tělo modrého muže, aby si započítaly úder, a modrý muž se náhle proměnil v neškodnou želvu.

Vidíš, to jsem cválal s bouřkovými mraky, jako déšť jsem se snesl na zem a mocí, kterou mi dalo šest Dědečků, jsem přemohl sucho. Dál jsme pokračovali po zemi podél řeky vrchovatě naplněné vodami z mocného pramene všech vod a brzy jsem v údolí před sebou uviděl kruhovou vesnici lidí. A Hlas pravil: „Pohleď na ten národ! Je tvůj. Pospěš, Orle rozpínající křídla!“

Vjel jsem na hnědákoví do vesnice a za mnou klusali koně – černí, bílí, ryzáci a plaví. Ze všech koutů se tu ozývalo sténání a nářek za mrtvé. Z jihu vanul vítr rozpálený jako horečka a skoro v každém stanu byli mrtví a další tam s nimi umírali. Muži, ženy i děti.

Vydal jsem se po kruhu vesnice, nahlížel do stanů s nemocnými a mrtvými a bylo mi do pláče. Když jsem se však ohlédl zpátky za sebe, všichni ti muži, ženy a děti vstávali, uzdravení vycházeli ze stanů a spokojeně se usmívali.

A Hlas pravil: „Nezapomeň! Dostal jsi střed kruhu národa, abys ho oživil.“

Koně se svými jezdci se rozestavili do svých světových stran a já jsem vjel do středu vesnice, kde se shromáždili lidé. A Hlas řekl: „Nyní jim předej kvetoucí hůl, aby vzkvétali. Dej jim posvátnou dýmku, aby poznali sílu míru. Dej jim i křídlo Bílého obra, aby byli obdařeni vytrvalostí a aby mohli s odvahou čelit všem větrům.“

Vzal jsem tedy jasně červenou hůl a zarazil ji do země uprostřed kruhu národa. Sotva se dotkla země, mocně se mi zachvěla v ruce a byl z ní vysoký šumící topol *wáğachan* a v jeho větvích plných listů zpívali ptáci. A pod ním se všechna zvířata mísila s lidmi jako příbuzní. Ženy radostně zpívaly a muži společně volali: „Tady budeme vychovávat své děti a budeme jako kuřátka pod křídly matky *šiyó* (prérijní slepice).“

Pak jsem ve větvích topolu uslyšel něžný zpěv bílého větru a z východu přilétala na orlích křídlech posvátná dýmka. Zastavila se pod stromem přede mnou a šířil se z ní hluboký klid a mír.

Na nebi vystoupila jitřenka a Hlas pravil: „Bude jejich příbuznou, a kdo ji uvidí, uvidí mnohem víc než jen ji, neboť z ní pochází moudrost. A ti, kdo ji nevidí, zůstanou v temnotě.“ Tu všichni lidé pohlédli k východu a na tváře jim dopadl svit hvězdy, psi se hlasitě rozštěkali a koně ržáli.

Potom, když všechny ty drobné hlasy utichly, ozval se opět onen velký Hlas: „Pohleď na kruh národa! Je nekonečný, a proto posvátný a všechny síly budou jedinou silou v národě bez konce. Lidé nyní strhnou tábor a vyrazí na pouť po červené cestě a tví Dědečkové je budou doprovázet.“ Lidé tedy sbalili tábor a vydali se po dobré cestě s bílým křídlem na tvářích. Šli za sebou v tomto pořadí:

Nejdřív jeli jezdci na černých koních s miskou vody, jezdci na bílých koních s bílým křídlem a posvátnou bylinou, jezdci na ryzácích s posvátnou dýmku a plaví koně

s kvetoucí holí. A za nimi šli pospolu malé děti, mladíci a panny.

Jako druzí šli čtyři náčelníci kmene s mladými muži a ženami.

Třetí následovali čtyři rádci národa vedoucí muže a ženy středního věku.

Čtvrtí byli staří muži belhající se o holi, s pohledy upřenými k zemi.

Páté byly staré ženy belhající se o holi, s pohledy upřenými k zemi.

Šestý jsem jel já sám na hnědákovi, s lukem a šípy, které mi dal první Dědeček. Nebyl jsem ale poslední, protože když jsem se ohlédl, uviděl jsem duše lidí jako cár mlhy vinoucí se do daleka, kam jen oko dohlédlo. Nesčetní dědové dědů a babičky babiček. A nad nimi se vznášel velký Hlas. Hlas jihu. Cítil jsem jeho tichou přítomnost.

A jak jsme šli, Hlas za mnou mi řekl: „Pohled! Jaký dobrý národ tady posvátně kráčí do dobré země!“

Pak jsem vzhlédl a viděl jsem čtyři kopce zdvihající se přede mnou. Byla to pokolení, které jsem měl poznat. Nyní jsme stáli u prvního z nich a všechna země vůkol se zelenala. Dlouhá řada poutníků začala stoupat a staří muži a ženy zvedali ruce s dlaněmi nastavenými k daleké obloze klenoucí se nad nimi, dávali se do zpěvu a oblaka na obloze před nimi byla plná dětských tváří.

Když jsme vyšli na první kopec, utábořili jsme se jako předtím v posvátném kruhu, v jehož středu stál svatý strom. Země kolem nás se stále zelenala.

Pak jsme stoupali dál, na druhý kopec, seřazeni jako předtím. Země byla ještě zelená, ale kopec byl stále příkřejší. Viděl jsem, jak se lidé přede mnou měnili v jeleny, bizony a různá jiná čtyřnohá stvoření, dokonce i v opeřence, a všichni spolu posvátně kráčeli po dobré červené cestě.

A já sám jsem nad nimi kroužil jako skvrnitý orel. Ale právě než jsme se utábořili na vrcholku druhého kopce, zachvátil všechna putující zvířata neklid a strach, že již nejsou tím, čím bývali, a obraceli se zneklidnění ke svým náčelníkům. Když se utábořili na vrcholu kopce, podíval jsem se dolů a uviděl jsem, že z posvátného stromu opadáva listí.

A znovu se ozval Hlas: „Pohleď na svůj národ a vzpomeň si na dary svých šesti Dědečků, neboť od nynějška budou tvůj lid provázet nesnáze.“

Lidé zase sbalili tábor a před nimi se táhla černá cesta až do míst, kde zapadá slunce, a nad ní se stahovala černá mračna. Nechtěli jít, ale zůstat nemohli. A jak stoupali na třetí kopec, pobíhala zvířata i opeřenci, kteří byli tím národem, sem a tam, jako by každý z nich měl svou vlastní malou vizi a řídil se svými vlastními pravidly. A já jsem slyšel vát celým vesmírem znepřátelené větry rvoucí se jako bestie.

Když jsme dospěli na vrcholek třetího kopce a utábořili se, kruh národa byl rozpadlý jako rozplývající se kroužek kouře, posvátný strom zmíral a v jeho větvích nebyl jediný ptáček. A když jsem pohlédl kupředu, viděl jsem, že čtvrtý kopec bude hrozný.

Když se lidé chystali k cestě na čtvrtý kopec, ozval se Hlas a zněl úpěnlivě: „Pohleď tam na svůj národ!“ Když jsem se podíval, uviděl jsem, jak se zase všichni proměnili v lidské bytosti, jsou hubení a jejich tváře mají ostře řezané rysy, protože hladověli. I jejich koně byli kost a kůže a posvátný strom byl pryč.

Díval jsem se na ně a plakal jsem. Pak jsem na severní straně hladového tábora zahlédl posvátného muže, který byl celý pomalovaný červeně. V ruce držel kopí a šel ke středu národa. Tam si lehl na zem a převalil se. A když se postavil, byl z něj statný bizon a na místě, kde stál, v samotném středu kruhu národa, kde stával strom, vyrašila

posvátná bylina. Ta rostla a před mýma očima vykvetly na jejím jediném stonku čtyři květy – modrý,* bílý, šarlatový a žlutý – a jasné paprsky těch květů zářily až do nebes.

Dnes vím, co to znamenalo. Bizoni byli darem dobrého ducha a byli naší silou, ale přišli jsme o ně, a proto si musíme od téhož dobrého ducha najít jinou sílu. Neboť když bylina vyrostla a vykvetla, cítili se hned všichni lidé lépe. Koně zvedli ocasy, ržáli a pobíhali kolem a já jsem cítil vát ze severu lehký vánek, který proplouval mezi lidmi jako duch. A uprostřed kruhu národa, tam, kde vykvetla bylina se čtyřmi paprsky, náhle zase stál kvetoucí strom.

Ještě pořád jsem byl skvrnitým orlem a nyní jsem se vznášel už nad čtvrtým kopcem. V hloubce pode mnou, na vrcholu třetího dlouhého stoupání, tábořili lidé. A kolem mě spolu zápasily všechny větry světa. Šla z nich hrůza, všechno potemnělo a celým světem jako by se rozléhala palba z pušek, vířil kouř, děti a ženy nařikaly a koně vylekaně ržáli.

Viděl jsem, jak mí lidé dole pobíhají a zajišťují svá týpí proti vichřici. Valil se na ně černý bouřkový mrak a před ním poletoval nespočet vyplašených vlaštovek.

A pak ke mně přišla mocná píseň a já, tak jak jsem tam stál uprostřed té hrůzy, jsem ji zazpíval:

*Obnovím život dobrého národa,
to řekl národ těch nade mnou.
Ten, který mi dal životodárnou sílu.*

Když jsem dozpíval, Hlas řekl: „Do čtyř světových stran poběžíš pro pomoc a nikdo tě silou nepředčí. Pohled na něj!“

* Modrá barva symbolizuje západ stejně jako černá.

A už jsem zase seděl na svém hnědákovi, protože kůň je spjat se zemí a pro ni byla určena má síla. Poslušen Hlasu vzhledl jsem a v dáli na západě stál vybledlý hnědý kůň, samá kost a kůže. A Hlas pravil: „Vezmi si tohle a posilni ho.“ A já jsem náhle v ruce držel tu bylinu se čtyřmi paprsky. Ve cvalu jsem nad tím koněm zakroužil a slyšel jsem, jak lidé dole volají o sílu ducha *A-hej! A-hej! A-hej! A-hej!* Zubožený kůň zařehotal, převalil se a pak vstal a byl z něj veliký černý hřebec s bílými skvrnami a lesklou kůží a hřívou jako mrak. Byl to náčelník všech koní. Když zařehotal, zablesklo se a jeho oči byly jako hvězdy západu. Zaržál a vyrazil k západu, a tam se zdvihla mračna prachu a z nich vyskakovalo nespočet lesklých černých koní. Pak zařehotal a vyrazil na sever a na jih a na východ a všude mu odpovídaly prašné víry vydávající stáda koní – bílých, ryzáků a plavých a všichni byli silní, lesklí a radovali se ze své hbitosti a síly. Bylo to nádherné, ale zároveň hrozné.

Potom se všichni náhle zastavili, postavili se do kruhu kolem svého černého náčelníka a ztichli. A jak tam stáli, ze čtyř světových stran vešly do kruhu čtyři panny nadpozemské krásy oděné do šarlatu. Rozestavily se kolem velikého černého hřebce, každá na své straně. Jedna držela v ruce dřevěnou misku s vodou, druhá bílé křídlo, třetí dýmku a poslední kruh národa. A celý vesmír tiše naslouchal. Tu veliký hřebec pozvedl hlas a zpíval:

*Mí koně přicházejí a vzpínají se.
Mí koně přicházejí a ržou.
Jdou a skáčí.
Jdou celým vesmírem.
Budou tančit, jen pohledte.
Národ koní bude tančit. Jen pohledte.*

Nezpíval hlasitě, ale jeho hlas se nesl celým vesmírem a naplňoval ho. Nebylo nikoho, kdo by ho neslyšel, a nebylo větší krásy na světě. Bylo to tak nádherné, že se všechno všude roztančilo. Tančily panny a také všichni koně v kruhu. Listy na stromech, stébla trávy na kopcích a v údolích, vody v potocích a řekách a jezerech, čtyřnozí i dvounozí a okřídleni povětrí. Všichni do posledního tančili na melodii hřebcovy písně.

Shlédl jsem dolů na svůj lid. Mrak mu seslal osvěžující déšť, přelétl a zastavil se na východě a nad ním se klenula planoucí duha.

Všichni koně se se zpěvem vraceli na svá místa za vrcholem čtvrtého kopce, a jak přicházeli, vše zpívalo s nimi. A Hlas řekl: „Na celém světě se končí jeden šťastný den.“ Podíval jsem se dolů a viděl jsem, že celý široký kruh toho dne byl krásný a zelený, dozrávalo v něm ovoce a vše v něm bylo šťastné a laskavé.

Tu Hlas řekl: „Pohleď na tento den, neboť je na tobě, abys ho stvořil. Nyní staneš ve středu země. Dovedou tě tam, aby jsi prozřel.“

Seděl jsem na svém hnědákovi a znovu jsem cítil, jak se za mnou řadí jezdci západu, severu, východu a jihu. Vydali jsme se na východ. Před námi byly skalnaté a zalesněné hory a z nich zářily vzhůru k nebesům barvy všech odstínů. A pak jsem stál na nejvyšší ze všech hor a pode mnou byl kolem dokola kruh světa.* Stál jsem tam a viděl víc, než mohu popsat, a pochopil víc, než jsem viděl, neboť jsem se díval posvátným způsobem. Viděl jsem duchovní tvary všech věcí a viděl jsem tvar všech tvarů, které musejí žít

* Černý jelen řekl, že hora, na níž ve své vizi stál, je Harney Peak, nejvyšší hora Černých hor. Dodal však, že „střed světa je na kterémkoli místě“.